

Sygn. akt III AUa 1400/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Podlewska
Sędziowie:	SA Lucyna Ramlo SA Daria Stanek (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Katarzyna Kręska

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2017 r. w Gdańsku

sprawy K. K.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o umorzenie należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego

na skutek apelacji K. K.

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 maja 2016 r.,
sygn. akt IV U 217/16

oddala apelację.

SSA Lucyna Ramlo SSA Alicja Podlewska SSA Daria Stanek

Sygn. akt III AUa 1400/16

UZASADNIENIE

Decyzją Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 lutego 2016 odmówiono wnioskodawcy umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 23.486,00 zł.

W dniu 16 marca 2016 roku wnioskodawca K. K. wniósł odwołanie od w/w decyzji Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Organ rentowy podtrzymał stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji i wniósł o oddalenie odwołania.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 13 maja 2016 roku Sąd Okręgowy we Włocławku oddalił odwołanie K. K.. Sąd I instancji poczynił następujące ustalenia faktyczne oraz przeprowadził poniższe rozważania prawne:

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 22 marca 1996 r. sygn. akt R VII C 232/96 obowiązano K. K. do płacenia alimentów na rzecz dziecka N. K..

Z uwagi na niewywiązywanie się przez K. K. z obowiązku alimentacyjnego oraz stwierdzenie przez Komornika Sądowego bezskuteczności prowadzonego wobec K. K. postępowania egzekucyjnego, w dniu 01 lipca 1996 r. matka dziecka, M. K., złożyła wniosek o przyznanie świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego.

Zgodnie z decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. z dnia 03 lipca 1996 r. znak AL- (...) na rzecz N. K. zostało przyznane świadczenie alimentacyjne z funduszu alimentacyjnego. Wyплаты z tytułu zasądzonych alimentów zaprzestano od maja 2004r. w wyniku likwidacji Funduszu Alimentacyjnego

Z uwagi na dokonaną przez Fundusz Alimentacyjny wypłatę alimentów na rzecz dziecka, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Lipnie prowadził wobec K. K. postępowanie egzekucyjne.

Pismem z dnia 26 lutego 2013 r. K. K. zwrócił się do ZUS o umorzenie zaległości na rzecz Funduszu Alimentacyjnego w likwidacji. Uzasadniając wniosek powołał się na trudną sytuację materialną, zdrowotną i mieszkaniową.

Decyzją Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 31 lipca 2013 roku odmówiono umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu, za okres od czerwca 1996 r. do kwietnia 2004 r. w łącznej kwocie 23.486,00 złotych.

W uzasadnieniu decyzji wskazano, iż zgromadzony w toku postępowania materiał dowodowy pozwala uznać, że obecna sytuacja materialna, w jakiej się wnioskodawca znajduje wyklucza jednak możliwość jednorazowej spłaty zadłużenia wobec FAL. Osiągany przez wnioskodawcę dochód nie zabezpiecza jego podstawowych potrzeb życiowych. Na uwagę zasługuje fakt, że wnioskodawca jest zarejestrowany w PUP, jako osoba bezrobotna bez prawa do zasiłku, poszukująca zatrudnienia. Podejmując rozstrzygnięcie w sprawie organ rentowy wziął pod uwagę dłuższy horyzont czasowy uznając, że obecna sytuacja materialna może mieć charakter przejściowy i w przyszłości może ulec poprawie, co umożliwi wnioskodawcy spłatę zadłużenia wobec FAL, na przykład w formie rat.

W dniu 26 sierpnia 2013 roku wnioskodawca K. K. wniósł, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., do Sądu Okręgowego Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych odwołanie od decyzji Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 31 lipca 2013 roku znak: 560500/703/10/2013-RED-AL-11033-15 odmawiającej umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5 % opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu, za okres od czerwca 1996 r. do kwietnia 2004 r. w łącznej kwocie 23.486,00 złotych.

W uzasadnieniu odwołania wnioskodawca wskazał, że od wielu lat jest w bardzo trudnej sytuacji materialnej. Prowadzi samodzielne gospodarstwo domowe, otrzymuje zasiłek okresowy oraz dodatek mieszkaniowy w łącznej wysokości 315,15 złotych. K. K. dodał, że ponosi koszty związane z eksploatacją wynajętego pokoju w łącznej wysokości 260,00 złotych, na leki wydaje, co najmniej 100,00 złotych. Wnioskodawca posiada orzeczenie lekarskie o lekkim stopniu niepełnosprawności. Podejmowane przez niego próby znalezienia pracy okazały się bezskuteczne. K. K. nie posiada majątku ruchomego jak i nieruchomości.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 22 października 2013 roku (sygn. akt IV U 788/13) Sąd Okręgowy we Włocławku oddalił odwołanie K. K. od decyzji Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 31 lipca 2013 roku znak: 560500/703/10/2013-RED-AL-11033-15.

Pismem z dnia 22 grudnia 2015 r. K. K. ponownie zwrócił się do ZUS o umorzenie zaległości na rzecz Funduszu Alimentacyjnego w likwidacji. Uzasadniając wniosek powołał się na trudną sytuację materialną, zdrowotną i mieszkaniową.

K. K. prowadzi samodzielne gospodarstwo domowe. Źródłem jego utrzymania jest stały zasiłek okresowy z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w R. w kwocie 604,00 zł miesięcznie. Ponosi on miesięczne wydatki związane z mieszkaniem utrzymaniem (wynajęcie pokoju) w kwocie 200,00 zł, koszty eksploatacyjne w kwocie 110,00 zł. oraz koszty leczenia w kwocie 28,00 zł. K. K. legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności ważnym do dnia 30 listopada 2016 r. K. K. nie posiada majątku ruchomego ani nieruchomości, posiada zadłużenie wobec funduszu alimentacyjnego, które egzekwowane jest na drodze postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w L. Kancelaria (...) w R..

Powyżej ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy oparł na materiale dowodowym zgromadzonym w trakcie trwania postępowania i ujawnionym na rozprawie w dniu 13 maja 2016 roku, tj. w postaci dokumentów zebranych w aktach organu rentowego. Przedmiotowy materiał Sąd I instancji uznał za rzetelny i wiarygodny, strony bowiem w trakcie postępowania nie kwestionowały jego prawdziwości, a jedynie odmiennie go interpretowały oraz wyprowadzały z niego odmienne konkluzje o charakterze jurydycznym. Tym samym w ocenie Sadu I instancji, iż brak jest przesłanek by odmówić dokumentom zebranych w aktach organu rentowego przymiotu wiarygodności. W konsekwencji przedmiotowy materiał, cechujący się wysoką wartością dowodową, pozwolił dokonać rekonstrukcji stanu faktycznego w przedmiotowej sprawie.

Sąd I instancji zważył, że zasadniczy spór w sprawie sprowadzał się do oceny czy zaistniały podstawy do umorzenia wnioskodawcy należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością w łącznej kwocie 23.486,00 złotych.

Wnioskodawca swoje stanowisko w sprawie uzasadniał bardzo trudną sytuacją materialną, będącą pochodną zdrowotnej, co uniemożliwia mu spłatę powstałego zadłużenia. Organ rentowy wywodził z kolei w toku procesu, że brak jest podstaw do umorzenia wskazanych należności, ponieważ wypłacone świadczenia alimentacyjne są świadczeniami zwrotnymi i na zobowiązanych ciąży obowiązek zwrotu wypłaconych świadczeń.

Sąd Okręgowy podzielił ostatecznie stanowisko organu rentowego, albowiem za przyjęciem go przemawia w szczególności treść przepisu art. 68 ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (tj. z dnia 13 stycznia 2015 r., Dz. U. z 2015 r. poz. 114 ze zm.), stosowanego jednak poprzez wykładnię a contrario. Zdaniem Sądu I instancji wnioskodawca, choć wykazał, że znajduje się istotnie w trudnej sytuacji materialnej, to jednak nie wykazał, iż jego sytuacja zdrowotna czy też osobista jest na tyle szczególna by uzasadniała umorzenie zaległości likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

Przenosząc powyższe wywody do stanu faktycznego sprawy Sąd Okręgowy podkreślił, iż ustawodawca, jako przesłanki umożliwiające umorzenia należności likwidowanego funduszu wskazał sytuację zdrowotną lub rodzinną osoby zobowiązanej do zwrotu. Tylko zatem te dwie okoliczności winny być brane pod uwagę w zaistniałej sytuacji. W tym kontekście należy podnieść, że jest bezspornym, iż K. K. jest osobą rozwiedzioną, żyje samotnie, obecnie nie posiada na utrzymaniu nikogo oprócz siebie. Ponadto wnioskodawca, choć legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przyznany okresowo do dnia 30 listopada 2016 r., nie kwalifikuje się do kręgu podmiotów uprawnionych do renty tytułu niezdolności do pracy. Fakt niepełnosprawności wnioskodawcy, choć ustalony w stopniu umiarkowanym, nie oznacza jeszcze definitywnej niemożliwości podjęcia pracy zarobkowej. Sądowi znana jest z urzędu sytuacja na rynku pracy w kraju, jednakże nie oznacza to konieczności przyjęcia z góry założenia, że wnioskodawca nie ma faktycznie możliwości podjęcia jakiegokolwiek pracy. W postępowaniu cywilnym, w tym sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, regułą jest, że to strona ma obowiązek wykazania faktów, z których wywodzi skutki prawne. Wynika to wprost z przepisu art. 3 i 232 k.p.c. Takiemu obowiązkowi K. K. nie sprostał. W ocenie Sądu I instancji nie wykazał, bowiem by nie posiadał możliwości podjęcia zatrudnienia i tym samym

zdecydowanego polepszenia swej sytuacji materialno – finansowej. Jego stan zdrowia nie jest ku temu przeszkodą – tym bardziej taką przeszkodą nie jest jego sytuacja rodzinna.

Sąd Okręgowy stwierdził, że odnosząc się do przywołanej przez wnioskodawcę okoliczność, że jest osobą niepełnosprawną ze stwierdzonym umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, iż niepełnosprawność nie jest tożsama z niezdolnością do pracy. Niepełnosprawność oznacza inną sytuację socjalną określonej osoby. W związku z niepełnosprawnością przysługują też inne świadczenia. Mają one na celu umożliwienie dalszej pracy osobie niepełnosprawnej oraz zapobieżenie jej społecznej alienacji. Stąd też w przypadku orzekania o niepełnosprawności obok oceny stanu zdolności do pracy uwzględnia się zdolność osoby do pełnienia ról społecznych, co nie odgrywa roli przy orzekaniu o niezdolności do pracy na gruncie ustawy emerytalnej. Na mocy art. 5 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych orzeczenie lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy ustalonej na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS i niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalonej na podstawie art. 13 ust. 5 tej ustawy, jest traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy, ustalone na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej jest traktowane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (pkt 2), a orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy - na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności (pkt 3). Obowiązujące przepisy nie przewidują natomiast analogicznej relacji w odwrotną stronę, tzn. że orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności ma być traktowane na równi z orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy, ustalonej na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej, podobnie orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a już w szczególności orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności. Wiąże się to z różnymi w pewnym stopniu przesłankami orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów rentowych i orzeczenia o niepełnosprawności w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, trybem orzekania w tych sprawach oraz różnicami w zakresie celów, którym orzeczenia te mają służyć (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 roku, I UK 136/12).

Sąd Okręgowy wyeksponował, iż jest bezspornym, że źródło utrzymania K. K. stanowi stały zasiłek okresowy z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w R. w kwocie 604,00 zł miesięcznie. Ponosi on miesięczne wydatki związane z utrzymaniem (wynajęcie pokoju) w kwocie 200,00 zł, koszty eksploatacyjne w kwocie 110,00 zł. oraz koszty leczenia w kwocie 28,00 zł. K. K. legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wydanym do dnia 30 listopada 2016 r. K. K. nie jest właścicielem mienia ruchomego oraz nieruchomości. Podkreślenia jednak wymaga fakt, iż owa okoliczność, tj. bardzo trudna sytuacja materialna, będąca pochodną zdrowotnej, zdaniem Sądu nie stanowi sama w sobie wystarczającej przesłanki do umorzenia należności z likwidowanego funduszu. Istotnym jest bowiem, iż stan zdrowia K. K. pozwala na podjęcie przez niego zatrudnienia, a jego sytuacja rodzinna nie uzasadnia jego nadzwyczajnego uprzywilejowania poprzez umorzenie jego zadłużenia wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Przepis art. 68 ustawy posługuje się pojęciem „w szczególnie uzasadnionych przypadkach”, co oznacza, że do umorzenia należności nie wystarczy trudna sytuacja materialna wnioskodawcy w jakiej niewątpliwie w ocenie Sądu I instancji się on znajduje, ale nadzwyczajnie trudna, wynikająca z sytuacji zdrowotnej czy też rodzinnej, a takiej Sąd nie ustalił.

Wobec powyższych okoliczności brak jest obecnie przesłanek do przyjęcia, że wnioskodawca spełnia warunki do umorzenia mu należności z likwidowanego funduszu alimentacyjnego w jakiegokolwiek części.

Niejako na marginesie należy podnieść, iż Sąd Okręgowy we Włocławku prawomocnym wyrokiem z dnia 22 października 2013 roku (sygn. akt IV U 788/13) oddalił odwołanie K. K. od decyzji Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 31 lipca 2013 roku znak: 560500/703/10/2013-RED-AL-11033-15 odmawiającej umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu, za okres od czerwca 1996r. do kwietnia 2004r. w łącznej kwocie 23.486,00 złotych, natomiast obecnie wnioskodawca nie przedłożył żadnych dowodów potwierdzających pogorszenie jego sytuacji materialnej czy też zdrowotnej.

Reasumując Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, iż w stosunku do wnioskodawcy nie istnieją podstawy ani do częściowego ani do całkowitego umorzenia zaległych należności, albowiem nie występuje w sprawie szczególnie uzasadniony przypadek, określony w art. 68 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, związany z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, stanowiący jedną z przyczyn uzasadniających ewentualne umorzenie wnioskodawcy tychże świadczeń. Wnioskodawca pomija okoliczność, że konieczność spłaty jego zadłużenia w funduszu alimentacyjnym jest konsekwencją wieloletniego niewywiązywania się przez niego z obowiązku alimentacyjnego względem swojego dziecka, które nie było w stanie utrzymać się samodzielnie. Z przepisu art. 133 § 1 k.r.o. wynika, że rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie. Obowiązek alimentacyjny mieści się w katalogu obowiązków troszczenia się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka nałożonych na rodziców w art. 96 k.r.o. Trudna sytuacja materialna i życiowa rodziców nie zwalnia ich od obowiązku świadczenia na potrzeby dzieci. Rodzice obowiązani są dzielić się z dziećmi nawet bardzo szczupłymi dochodami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2000 r., I CKN 1538/99, niepublikowany). Fundusz alimentacyjny powstał zaś w celu zapewnienia środków utrzymania osobom uprawnionym do alimentów, które nie mogły wyegzekwować tych świadczeń od osoby zobowiązanej do łożenia na ich utrzymanie. Zgodnie z art. 4 ust 1 ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. funduszu alimentacyjnym (tj. Dz. U. z 1991 r Nr 45, poz. 200 ze zm.) świadczenia z funduszu przysługiwały tylko tym osobom, na rzecz których alimenty zostały ustalone orzeczeniem sądu, a egzekucja tych alimentów okazała się bezskuteczna całkowicie lub częściowo. Fundusz alimentacyjny uruchamiany był wówczas, gdy dłużnik alimentacyjny nie osiągał dochodów, ani nie posiadał majątku, z którego mogłaby być prowadzona egzekucja alimentów. Przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego nie zwalniało dłużnika z jego zobowiązań. Zgodnie z art. 13 i 14 ustawy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadził egzekucję przeciwko dłużnikowi aż do pełnego pokrycia należności tego funduszu. Z dniem 01 maja 2004 r. - po wejściu w życie ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (obecnie t.j. Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zm.) - straciła moc ustawa z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym oraz zlikwidowany został fundusz alimentacyjny, a świadczenia z tego funduszu zostały zastąpione innego rodzaju świadczeniami. Likwidatorowi funduszu przypadło egzekwowanie zaległych należności, przy czym art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych zezwolił likwidatorowi w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów na umorzenie należności likwidowanego funduszu z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu. Do skorzystania z instytucji umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie jest konieczne równoczesne (kumulatywne) wystąpienie przesłanek przewidzianych w tym przepisie - zarówno w zakresie sytuacji zdrowotnej, jak i rodzinnej zobowiązanego dłużnika. Wystarczające jest istnienie którejkolwiek z tych okoliczności - albo szczególnej sytuacji zdrowotnej, albo szczególnej sytuacji rodzinnej osoby, przeciwko której prowadzona jest egzekucja alimentów.

Zasadą jest egzekwowanie należności od dłużników alimentacyjnych, natomiast umorzenie należności może nastąpić tylko w szczególnie uzasadnionych wypadkach (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2006 r., II UK 77/06, OSNP 2007 nr 2 1-22, poz. 326). Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 03 lutego 2010 r., sygn. akt I UK 270/09, LEX nr 585729 „szczególnie uzasadnione przypadki” związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego to sytuacje nadzwyczajne (wyjątkowe) powstałe w wyniku wypadku losowego, a w każdym razie istniejące niezależnie od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulegnie takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji.

Do przyjęcia, iż zachodzi „szczególnie uzasadniony przypadek” pozwalający na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie wystarcza ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania, ale konieczna jest także ocena, iż po uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz zdrowotnych nie będzie on w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez siebie i swojej rodziny na pozabawienie możliwości zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 kwietnia 2007 r., III AUa 336/06, Biul. SAKa 2008/1/41).

Wnioskodawca, stosownie pouczony o jego prawach i obowiązkach procesowych (vide zawiadomienie k.-9), został prawidłowo zawiadomiony o terminie rozprawy w dniu 13 maja 2016 roku, a zatem jego nieusprawiedliwiona nieobecność na przedmiotowej rozprawie (brak zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego – vide art. 214¹ § 1 k.p.c.) nie niweczyła możliwości rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy (vide pkt 6 w zw. z pkt 8 zawiadomienia k.-9). Nadto trzeba dodać, iż K. K. nie zgłosił w toku postępowania jurysdykcyjnego żadnych wniosków dowodowych.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiódł K. K. zaskarżając orzeczenie Sądu I instancji w całości. Ubezpieczony zarzucał, iż Sąd I instancji wadliwie przyjął, że w przedmiotowej sprawie nie zachodzi „szczególny uzasadniony przypadek” pozwalający na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Ubezpieczony motywował, że nie posiadał i nie posiada środków utrzymania, a jego sytuacja zdrowotna uniemożliwia podjęcie jakiegokolwiek pracy.

Wskazując na powyższe ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie, co do istoty sprawy oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych. Ubezpieczony twierdził, iż w sprawie zachodzi szczególny uzasadniony przypadek pozwalający na umorzenie należności w wysokości 23.486,00 zł likwidowanego funduszu alimentacyjnego. Ubezpieczony powołał się na okoliczność, że jedynym źródłem utrzymania jest otrzymywany z MOPS w R. zasiłek stały. Sytuacja zdrowotna uniemożliwia mu podjęcie jakiegokolwiek pracy i nie posiada żadnego mienia ruchomego oraz nieruchomości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja K. K. nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny stwierdza, iż odwołanie od decyzji organu rentowego pełni w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych funkcję pozwu, a zatem Sąd związany jest przedmiotem zaskarżonej przez skarżącego decyzji organu rentowego. Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była, zatem możliwość umorzenia należności K. K. względem zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego na podstawie art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2013 r. 1456 z późn. zm.).

We wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień, w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. Ocena dokonana przez Sąd I instancji stanowiła podstawę poczynienia prawidłowych ustaleń w zakresie okoliczności faktycznych sprawy, istotnych dla rozstrzygnięcia, które z kolei były oparciem dla trafnych wniosków natury prawnej. W konsekwencji, Sąd odwoławczy oceniając, jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Sąd odwoławczy na wstępie rozważań zwraca uwagę, że fundusz alimentacyjny powstał celem zapewnienia środków utrzymania osobom uprawnionym do alimentów, które nie mogły wyegzekwować tych świadczeń od osoby zobowiązanej do łożenia na ich utrzymanie. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (t.j. Dz. U. z 1991 r. Nr 45, poz. 200 ze zm.) świadczenia z funduszu przysługiwały tylko tym osobom, na rzecz których alimenty zostały ustalone orzeczeniem sądu a egzekucja tych alimentów okazała się bezskuteczna całkowicie lub częściowo. Fundusz alimentacyjny uruchamiany był wówczas, gdy dłużnik alimentacyjny nie osiągał dochodów, ani nie posiadał majątku, z którego mogłaby być prowadzona egzekucja alimentów. Przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego nie zwalniało dłużnika z jego zobowiązań. Zgodnie z art. 13 i 14 ustawy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadził egzekucję przeciwko dłużnikowi aż do pełnego pokrycia należności tego funduszu. Z dniem 01 maja 2004 r. - po wejściu w życie ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (obecnie t.j. Dz. U. 2015. 114 z późn. zm.) - straciła moc ustawa z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym oraz zlikwidowany został fundusz alimentacyjny, a świadczenia z tego funduszu zostały zastąpione innego rodzaju świadczeniami.

Likwidatorowi funduszu przypadło egzekwowanie zaległych należności, przy czym art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych zezwolił likwidatorowi w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów na umorzenie należności likwidowanego funduszu z tytułu świadczeń wypłaconych z funduszu. Do skorzystania z instytucji umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie jest konieczne równoczesne (kumulatywne) wystąpienie przesłanek przewidzianych w tym przepisie – zarówno w zakresie sytuacji zdrowotnej, jak i rodzinnej zobowiązanego dłużnika. Wystarczające jest istnienie którejkolwiek z tych okoliczności – albo szczególnej sytuacji zdrowotnej, albo szczególnej sytuacji rodzinnej osoby, przeciwko której prowadzona jest egzekucja alimentów.

Sąd Apelacyjny wyjaśnia, iż co do zasady, należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego są wierzytelnościami Skarbu Państwa, a zatem w interesie społecznym (wszystkich obywateli) jest ich wyegzekwowanie. Wskazaną tendencję może przełamać jedynie sytuacja, w której dalsze dochodzenie należności alimentacyjnych w odczuciu społecznym kłóciłoby się z zasadą solidaryzmu społecznego (por. wyrok Sady Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 03 września 2015 roku, sygn. akt III AUa 127/15 Lex nr 1842205).

Podkreślić należy, iż umorzenie należności może nastąpić tylko w szczególnie uzasadnionych wypadkach (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2006 r., II UK 77/06, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 326). Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 03 lutego 2010 r. (sygn. akt I UK 270/09, LEX nr 585729), „szczególnie uzasadnione przypadki” związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego to sytuacje nadzwyczajne (wyjątkowe) powstałe w wyniku wypadku losowego, a w każdym razie istniejące niezależnie od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulegnie takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji.

Orzecznictwo wskazuje na przykłady „szczególnych okoliczności” – klęska żywiołowa (wyrok WSA w Warszawie z dnia 08 kwietnia 2014 r., w sprawie o sygn. akt V SA/Wa 2762/13, LEX nr 1486547), przewlekła choroba zobowiązanego (wyrok WSA w Poznaniu z dnia 03 kwietnia 2014 r., w sprawie o sygn. akt III SA/Po 1431/13 LEX nr 1460383), groźba pozbawienia zobowiązanego i jego rodziny możliwości zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych; poniesienie strat materialnych w wyniku klęski żywiołowej lub innego nadzwyczajnego zdarzenia; przewlekła choroba zobowiązanego lub konieczność sprawowania opieki nad przewlekle chorym członkiem rodziny (wyrok WSA w Lublinie z dnia 08 marca 2012 r. w sprawie o sygn. akt III SA/Lu 17/12, LEX nr 1139284). Intencją ustawodawcy było, zatem umożliwienie umorzenia należności wyłącznie w sytuacjach absolutnie wyjątkowych.

Nie ulega też wątpliwości, że wykładnia art. 68 ustawy ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych nie może zmierzać do tego, by stał się on zasadą, a nie wyjątkiem. Zatem nawet trudna sytuacja materialna lub zdrowotna osoby ubiegającej się o umorzenie należności alimentacyjnych nie może być samoistną podstawą do wydania decyzji uwzględniającej wnioszek, gdyż nie chodzi tutaj o przypadki „uzasadnione”, ale „szczególnie uzasadnione”, a więc takie, które mają charakter wyjątkowy, losowy, nietypowy. Są to, więc sytuacje nadzwyczajne, powstałe w wyniku zdarzenia niezależnego od zobowiązanego, w następstwie którego jego sytuacja uległa takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji. Taką wykładnię wymienionego przepisu zaprezentował Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 03 lutego 2010 r. w sprawie I UK 270/09 którą Sąd Apelacyjny w całości podziela.

Do przyjęcia, iż zachodzi „szczególnie uzasadniony przypadek” pozwalający na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie wystarcza ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania lub jego sytuacja finansowa jest trudna, ale konieczna jest także ocena, iż przy uwzględnieniu jego wieku – 59 lat, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie on w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez narażania siebie i swojej rodziny na pozbawienie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb

życiowych (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 kwietnia 2007 r., III AUa 336/06, Biul. SAKa 2008/1/41).

Za odmienną oceną stanu faktycznego sprawy, od oceny dokonanej przez Sąd I instancji nie przemawia posiadanie przez ubezpieczonego orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Zgodnie, bowiem ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyartykułowanym w wyroku z dnia z dnia 22 czerwca 2015 r. I UK 341/14, w którym Sąd stwierdził, że legitymowanie się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności nie odpowiada ani nie zawsze wyczerpuje pojęcie szczególnie uzasadnionego przypadku w rozumieniu art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, jeżeli taki stopień niepełnosprawności nie prowadził do sądownie potwierdzonej obiektywnej i definitywnej utraty perspektyw możliwości zarobkowania i spłaty zadłużenia alimentacyjnego. Podkreślić także trzeba, że w orzeczeniu o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wydanemu przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w R. z dnia 16 listopada 2015 roku wskazano, że ubezpieczony może pracować, w warunkach pracy chronionej lub na przystosowanym stanowisku pracy. W samym zaś orzeczeniu, jako przyczynę niepełnosprawności wskazano symbol 10-N oraz 05-R. Pierwszy z nich oznacza choroby neurologiczne, zaś drugi upośledzenie narządu ruchu.

Sąd Apelacyjny wskazuje ponadto, że w celu ustalenia kryteriów umorzenia należności wypłaconych z funduszu alimentacyjnego można zastosować wykładnię systemową i sięgnąć do podobnych uregulowań występujących w prawie ubezpieczeń społecznych. I tak przepis § 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 lipca 2003 roku w sprawie szczegółowych zasad umarzania należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne (Dz. U. Nr 141, poz. 1365) wskazuje kryteria oceny „szczególnie uzasadnionego przypadku”. Przepis ten stwierdza, że Zakład może umorzyć należności z tytułu składek, jeżeli zobowiązany wykaze, że ze względu na stan majątkowy i sytuację rodzinną nie jest w stanie opłacić tych należności, ponieważ pociągałoby to zbyt ciężkie skutki dla zobowiązanego i jego rodziny, w szczególności - pozbawiałoby zobowiązanego i jego rodzinę możliwości zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, jak również w wypadku poniesienia strat materialnych w wyniku klęski żywiołowej lub innego nadzwyczajnego zdarzenia powodujących, że opłacenie należności z tytułu składek mogłoby pozbawić zobowiązanego możliwości dalszego prowadzenia działalności; przewlekłej choroby zobowiązanego lub konieczności sprawowania opieki nad przewlekle chorym członkiem rodziny, pozbawiającej zobowiązanego możliwości uzyskiwania dochodu umożliwiającą opłacenie należności.

Sąd Apelacyjny podkreśla, iż poza umorzeniem należności z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego ustawodawca dopuścił również rozłożenie ich na raty lub odroczenie terminu ich płatności. Możliwość podjęcia korzystnego rozstrzygnięcia w tym zakresie determinowana jest jednak – podobnie jak w pierwszym z omówionych trybów umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego – z zaistnieniem szczególnie uzasadnionego przypadku związanego z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu. Przedmiotowe rozstrzygnięcie podejmuje Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, działający, jako likwidator funduszu alimentacyjnego.

Sąd Apelacyjny, po przeanalizowaniu akt sprawy, doszedł do przekonania, iż w stosunku do wnioskodawcy niewątpliwie brak jest podstaw do umorzenia zaległości, albowiem w sprawie nie występuje szczególnie uzasadniony przypadek, określony w art. 68 ust. 1 powołanej ustawy o świadczeniach rodzinnych. Z przepisu art. 133 § 1 k.r.o. wynika zaś, że rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie. Obowiązek alimentacyjny mieści się w katalogu obowiązków troszczenia się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka nałożonych na rodziców w art. 96 k.r.o. Trudna sytuacja materialna i życiowa rodziców nie zwalnia ich od obowiązku świadczenia na potrzeby dzieci. Rodzice obowiązani są dzielić się z dziećmi nawet bardzo szczupłymi dochodami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2000 r., I CKN 1538/99, niepublikowany).

Wyrażnego zaakcentowania wymaga, że przesłanki do umorzenia należności na rzecz funduszu alimentacyjnego nie wyczerpuje sam fakt, iż zadłużenie jest większe niż możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego do alimentacji. W ocenie Sądu Apelacyjnego umorzenie obciążających ubezpieczonego należności alimentacyjnych oznaczałoby w

istocie premiowanie jego biernej postawy życiowej, ponieważ ubezpieczony nie wykorzystuje swoich możliwości zarobkowych, lecz bezzasadnie oczekuje, że jego zobowiązania zostaną umorzone kosztem innych uczestników systemu ubezpieczeń społecznych z uszczupleniem funduszy tego systemu. Dostrzeżenia bowiem wymaga, iż ubezpieczony występuje z żądaniem stanowiącym podstawę niniejszej sprawy trzeci raz, zaś od czasu orzekania przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku w sprawie o sygn. akt III AUa 1215/10 – wyrok z dnia 25 stycznia 2011 roku oraz w sprawie o sygn. akt III AUa 237/14 – wyrok z dnia 28 października 2014 roku, nie wykazano jakichkolwiek przesłanek wynikających z diametralnej, naglej zmiany stanu zdrowia lub okoliczności faktycznych uzasadniających akceptację stanowiska strony.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, iż Sąd Okręgowy przeprowadził wystarczające dla kategorięcznego rozstrzygnięcia sprawy postępowanie dowodowe i na tej podstawie dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które oparł na prawidłowo i rzetelnie przeprowadzonych dowodach. Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia wyjaśnił motywy swojego rozstrzygnięcia, a Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości podziela to stanowisko i argumenty przywołane na jego poparcie. W szczególności podkreślić należy, iż Sąd Okręgowy prawidłowo zinterpretował i zastosował przepis art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych. Oceny tej nie jest w stanie podważyć wywiedziona przez wnioskodawcę apelacja stanowiąca jedynie nieuzasadnioną polemikę z prawidłowym rozstrzygnięciem Sądu.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.

SSA Lucyna Ramlo SSA Alicja Podlewska SSA Daria Stanek